

Till Justitiedepartementet

Ju2023/00484

Institutionella Ägares Förening, nedan benämnd "IÄF", har genom remiss den 23 februari 2023 beretts tillfälle att yttra sig över promemorian Digitala bolags- och föreningsstämmor (Ju2023/00484).

Då IÄF:s medlemmar i första hand är aktieägare i börsnoterade aktiebolag så inskränker sig detta remissvar till aktiebolagsrättsliga frågeställningar och således avser vårt svar i första hand eventuella ändringar av aktiebolagslagen (2005:551) ("ABL") även om svaret för resonemangets skull innehåller referenser även till lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar ("LEF").

IÄF stödjer och bejakar på ett principiellt plan den tekniska utvecklingen med möjlighet till digitala bolagsstämmor i syfte att bereda fler aktieägare möjlighet att delta än som är fallet idag.

Covid-19 pandemin medförde att de svenska börsbolagen snabbt var tvungna att anpassa sig till nya förhållanden. Före pandemin var det endast ett fåtal bolag som i bolagsordningen hade bestämmelser som medgav poströstning, medan det två år senare i princip är standard i alla stora och medelstora börsbolag. Lagen (2020:198) om tillfälliga undantag för att underlätta genomförandet av bolags- och föreningsstämmor (den "Tillfälliga lagen") skapade förutsättningar som var nödvändiga i en krissituation. IÄF vill understryka den Tillfälliga lagens regleringar inte bör utgöra utgångspunkten vid utformning av framtida regleringen av bolagsstämmor. Även om rent digitala stämmor kan ha fördelar är den rent digitala formen förenad med andra konsekvenser som IÄF anser kan äventyra utövandet av god bolagsstyrning.

1 SAMMANFATTNING

IÄF bejakar den tekniska utvecklingen och anser

- att möjlighet till digitala bolagsstämmor ska regleras i bolagsordningen och alltid genomföras med möjlighet till fysiskt deltagande,
- att ren poströstning ska vara möjlig under extraordinära förhållanden, såsom pandemi och liknande, samt
- att vissa justeringar i aktiebolagslagens regler om bolagsstämma bör ske avseende närvarorätt, framläggande av förslag m. m.

2 BOLAGSSTÄMMAS FORM

2.1 Digitala bolagsstämmor måste kombineras med stämma i fysisk form

IÄF anser att utgångspunkten för bolagsstämmor alltså bör vara att ett fysiskt möte alltid äger rum. IÄF ser gärna att möjlighet till digitala bolagsstämmor förverkligas, men inte rent digitala stämmor utan möjlighet till fysisk närvaro. Den fysiska närvaron har uppenbara fördelar när styrelse och företagsledning ska behandla aktieägarförslag, besvara frågor eller kommentera yttranden från aktieägare. Den rent digitala formen riskerar att skapa en "skyddsbarriär" för styrelse och företagsledning i situationer där ett befogat psykologiskt tryck från aktieägarna är motiverat. S.k. hybridstämmor har sedan tidigare tillämpats med framgång och skapar möjlighet för stor närvaro från aktieägarkollektivet men samtidigt möjligheten till fysisk närvaro för de som så önskar.

2.2 Möjligheten till digitala stämmor bör regleras i bolagsordningen

ABL bygger på en hierarkisk ordning där bolagsstämman är det högsta beslutande organet. Utgångspunkten i ABL är vidare att en sådan sammankomst äger rum genom att aktieägarna ges tillfälle att samlas i fysisk form för att utöva sina aktierättsliga rättigheter.

Formen för bolagsstämmas genomförande är så betydelsefull att det måste vara aktieägarna som har det avgörande inflytandet när formen för bolagsstämman avgörs. IÄF anser därför att möjlighet till digital bolagsstämma måste regleras genom bestämmelse i bolagsordningen.

2.3 Teknikrisken

IÄF anser att promemorian är bristfällig såvitt avser analys av den tekniska risken vid digitala bolagsstämmor. Den tekniska risken utgör ett argument för att digitala bolagsstämmor ska kombineras med möjlighet till fysiskt deltagande.

IÄF instämmer emellertid i att stämmoreglerna bör vara teknikneutrala och att det inte behöver införas några särskilda bestämmelser om följderna av eventuella teknikproblem just vid digitala stämmor. .

IÄF anser dock att det bör övervägas att ge bolag möjlighet att i kallelsen till en enskild stämma uppställa särskilda föreskrifter för det digitala deltagandet (t. ex. beträffande teknikriskens placering) under förutsättning att det också ges fullödiga möjligheter att i stället utöva rösträtt och frågerätt genom fysisk närvaro och gärna med poströstning som komplement. Rent digital bolagsstämma i kombination med poströstning är inte tillfyllest.

2.4 Utomstående närvaro

Oaktat de resonemang som förs i promemorian är det ett ofrånkomligt faktum att det vid en digital stämma inte helt kan säkerställas att utomstående inte följer stämman. För att en digital stämma ska kunna genomföras måste således den aspekten beaktas. Därför bör det klargöras, i lagtexten eller lagmotiven, att ett beslut om att genomföra en digital stämma betyder att utomstående kan komma att följa stämman och att en bolagsordningsföreskrift som ger möjlighet att genomföra en digital stämma även innefattar att det får förhålla sig på det sättet.

3 POSTRÖSTNING

Åtminstone i börsnoterade aktiebolag har det numera, som en konsekvens av erfarenheterna av poströstning under covid-19-pandemin, blivit mycket vanligt att erbjuda möjlighet till poströstning som ett komplement till möjligheten att rösta vid själva stämman, själv eller genom ombud.

Enligt IÄF:s mening är det inte längre motiverat att detta ska förutsätta stöd i bolagsordningen. Lagen bör därför ändras så att styrelsen alltid kan erbjuda en poströstningsmöjlighet som komplement till bolagsstämma i annan form. IÄF vill emellertid understryka att bolagsstämma med enbart poströstning inte vore tillfyllest annat än under extraordinära förhållanden; se nedan avsnitt 4.

4 BOLAGSSTÄMMOR UNDER EXTRAORDINÄRA FÖRHÅLLANDEN

Sedan tidigare tillåter ABL att bolagsstämmor hålls på annan ort än där styrelsen har sitt säte, eller som följer av bolagsordningen, om extraordinära omständigheter kräver det. I förarbetena upplyses att bestämmelsen närmast behandlar "situationer av force majeurekaraktär" (prop. 1997/98:99 s. 236). I den nu aktuella promemorian (se s. 11 f.) resoneras kring bestämmelsens tillämplighet i smittspridningssituationer.

IÄF instämmer i resonemangen. IÄF anser dock att under så speciella omständigheter som avses här, bör lagen även tillåta att stämma hålls helt och hållet genom poströstning, lämpligen med möjlighet att utöva frågerätten skriftligt på motsvarande sätt som enligt den Tillfälliga lagen.

Det kan vidare i anslutning till den föreslagna lagändringen vara lämpligt att i lagmotiven lämna ytterligare vägledning beträffande vad som utgör extraordinära omständigheter även utanför en smittspridningssituation.

5 YTTERLIGARE SÄRSKILD FRÅGA

5.1 Bolagsstämmas behandling av ärenden initierade av aktieägare

En viktig del av minoritetsskyddet är aktieägares rätt att genom skriftlig begäran få ett ärende behandlat av bolagsstämman, 7 kap. 16 § första stycket. Denna skyddsregel kompletteras av styrelsens och verkställande direktörens upplysningsskyldighet (ofta benämnt "frågerätten"), ABL 7 kap. 32 § första och andra styckena.

En fråga som har diskuterats i litteraturen är huruvida en aktieägare som begärt att få och har fått ett ärende upptaget i kallelsen också måste närvara vid bolagsstämman och där framlägga sitt förslag för att kunna kräva att få ärendet behandlat av bolagsstämman, (se Johansson, Bolagsstämma i svenska aktiebolag, 2018, s. 175 f. och Unger, Bolagsstämma i praktiken. En teoribok, andra upplagan 2020 s. 138 f.)

Den samlade synen förfaller vara att om den aktieägare som står bakom förslaget inte själv är närvarande så kan annan närvarande aktieägare "överta" det ifrågavarande ärendet. Om emellertid ingen närvarande aktieägare påkallar ärendets behandling – "framlägger" ärendet med Ungers terminologi – kan stämman underlåta att behandla ärendet.

IÄF anser att det vore önskvärt att detta klargörs t. ex. genom uttalande i lagmotiven. Det bör samtidigt klargöras att deltagande enbart genom poströstning inte är tillräckligt för att ett ärende ska bli föremål för behandling av bolagsstämman. Om det skulle göras möjligt att få ärenden upptagna i dagordningen och behandlade av bolagsstämman utan aktiv närvaro vid stämman – fysiskt eller digitalt - skulle det dramatiskt öka risken för att antalet för bolagen, och för andra aktieägare, ovidkommande ärenden vid bolagsstämmor stiger.

Stockholm 24 april 2023

INSTITUTIONELLA ÄGARES FÖRENING

Anders Oscarsson

Anna Magnusson

Ordförande

Ledamot